

Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека

Відділ наукової інформації та бібліографії

Серія «Розстріляне відродження»

Вирок українському сміху

Бібліографічний список літератури
до 120-річчя від дня народження Юрія Вухналя

Хмельницький

2026

Пропонуємо до уваги користувачів бібліографічний список літератури із серії «Розстріляне відродження». Серія присвячена діячам духовно-культурного та літературно-мистецького покоління 20-х – початку 30-х рр. ХХ ст. в Україні, які створили високохудожні твори у галузі літератури, живопису, музики, театру і які були знищені тоталітарним сталінським режимом.

«...життя таке наше й дивного тут нічого немає»
Ю. Вухналь

Юрій Вухналь (справжнє ім'я Іван Дмитрович Ковтун) – український письменник, журналіст, гуморист і сатирик доби Розстріляного відродження.

Народився Іван Дмитрович Ковтун 5 жовтня 1906 року в селі Чорнобаївка Ізюмського повіту на Харківщині в селянській сім'ї. Закінчив Куп'янську гімназію. 1922 року вступив на педагогічні курси імені Григорія Сковороди в Харкові, після яких навчався в Харківському інституті народної освіти.

Ще студентом співпрацював у газеті «Селянська правда», де й надрукував перші твори. Потім працював у редакціях газети «Комсомолец України», журналу «Червоний перець». Належав до літературних організацій «Плуг», «Молодняк», Всеукраїнська спілка пролетарських письменників (ВУСПП). Став одним із найпопулярніших українських сатириків. Не випадково у журналістських колах його називали «комсомольським Остапом Вишнею».

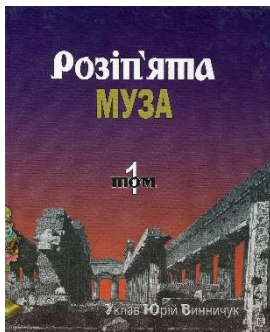
Оскільки героями творів письменника-гумориста часто виступали комсомольці, які були зображені не в найкращому світлі, реакція тогочасної влади на подібне зухвальство була швидкою та жорстокою. Уповноважені Харківського обласного управління НКВС 2 листопада 1936 року провели трус на квартирі й заарештували письменника. Під час обшуку вилучено: паспорт, військовий квиток, кілька записників, один бойовий набій, різне листування, 7 фотографій, 8 друкованих портретів українських письменників та понад сотню книжок різних авторів. Понятим під час обшуку випало бути літератору Денису Галушці. Висновок їхньої перевірки був чи не найстрашнішим вироком того часу: письменника звинуватили у підготовці терактів проти керівників ВКП(б) й уряду СРСР. А його громадську діяльність класифікували як участь у терористичній націоналістичній організації. В архівно-кримінальній справі гумориста міститься одинадцять протоколів допитів, різних за метою, зовнішнім оформленням та обсягом. Водночас архівно-кримінальна справа Юрія Вухналя так само має ознаки перлюстрації та вилучень документів, у ній порушена нумерація аркушів і, як мінімум, відсутній протокол очної ставки з Василем Чечвянським (укр. письменник-гуморист). На численних допитах і на суді ні в чому себе винним не визнав. Зачитані проти нього свідчення категорично заперечив як фальшиві. Юрій Вухналь та його однодумці доклали чимало зусиль аби спростувати вирок, проте, на жаль, безрезультатно.

15 липня 1937 року Військова Колегія Верховного Суду СРСР виконала свій вирок. Юрія Вухналя було розстріляно. До останніх секунд свого життя письменник заперечував висунуті йому звинувачення.

Минуло багато років, проте пам'ять та повага до гумориста жила в серцях його колег. 4 листопада 1958 року за сприяння Максима Рильського та Миколи Бажана кримінальну справу щодо Юрія Вухналя було скасовано через відсутність складу злочину, проте ніщо вже не могло повернути гумориста до життя. Офіційно його постать була реабілітована посмертно.

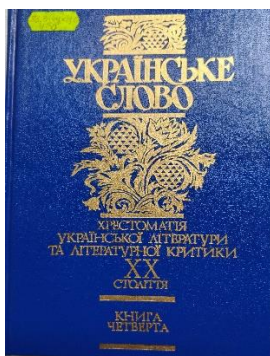
Матеріали взято з ресурсу «Вікіпедія» (URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Вухналь>)

Твори Ю. Вухналя у фондах Хмельницької ОУНБ

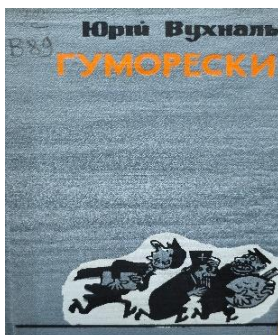
M1063-1
84(4Укр)6
Р64

Вухналь Юрій. [Поезії] // Розіп'ята муза: антологія українських поетів, які загинули насильницькою смертю : у 2 т. / уклад. Ю. П. Винничук; Львів. міськрада. - Львів : Піраміда, 2013. - Т. 1. - С. 326-328 : іл.

M928-4
83.3(4УКР)
У 45

Вухналь Ю. Щоденник молодого автора : гумореска // Українське слово : хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ століття: навч. посіб. / упоряд. В. В. Яременко. - Київ : Аконіт, 2003 – Кн. 4. – С.621-623.

У2
В89

Гуморески / Ю. Вухналь ; авт. передм. І. Зуб. - Київ : Дніпро, 1964. - 142 с. : іл.

Ой, ой, що воно й робиться! / Ю. Вухналь // Слово і час. – 1995. – №1. – С. 95-96.

Надзвичайні збори / Ю. Вухналь // Слово і час. – 1993. – №8. – С. 93-96.

**Електронні копії видань творів Юрія Вухналя в електронній бібліотеці
«Культура України» НБУ ім. Ярослава Мудрого**

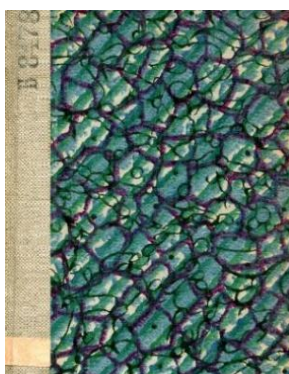
Щирий українець [Електронний ресурс] : гуморески / Ю. Вухналь. – II вид. – Харків : Плужанин, 1930 ; (Харків: ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 2018). – Електрон. копія текст. даних. – (Гумористична серія "Весела книжка"; № 40). – Режим доступу : <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=9568> . – Дата перегляду : 23.09.2026.

Одруження Гаврила Ратиці [Електронний ресурс] : гуморески / Ю. Вухналь. – 2-ге вид. – Харків ; Київ : Держ. вид-во України, 1930 ; (Харків: ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 2018). – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу : <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=9543> – Дата перегляду : 23.09.2026.

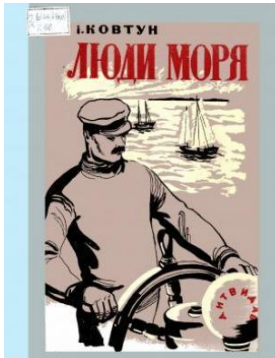
Крилатий рейд [Електронний ресурс] : подорож. нотатки / І. Ковтун. – Харків : Держ. вид-во України, 1929 (Харків: ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 2018). – Електрон. копія текст. даних. – Режим доступу : <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=9542>. – Дата перегляду : 23.09.2026.

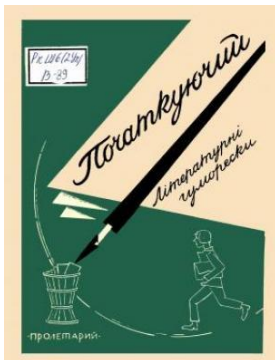
Червоні паростки [Електронний ресурс] / І. Ковтун. – Харків : Держ. вид-во України, 1925 (Харків: ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 2018). – Електрон. копія текст. даних. – (Бібліотека комсомольця). – Режим доступу : <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=9541>. – Дата перегляду : 23.09.2026.

Яструби [Електронний ресурс] / І. Ковтун. — Харків : Книгоспілка, 1929 ; (Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2016). — Електрон. копія текст. даних. — Режим доступу : <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8077>. — Дата перегляду : 23.09.2026.

Люди моря [Електронний ресурс] / І. Ковтун. — Харків ; Одеса : Дитвидав, 1935 ; (Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2016). — Електрон. копія текст. даних. — Режим доступу : <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8076>. — Дата перегляду : 23.09.2026.

Початкуючий [Електронний ресурс] : літ. гуморески / Ю. Вухналь. — Харків : Пролетарий, [1928?] ; (Київ: НБУ ім. Ярослава Мудрого, 2016). — (Бібліотека журналу "Молодняк"). — Електрон. копія текст. даних. — Режим доступу : <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=8075>. — Дата перегляду : 23.09.2026.

Література про Ю. Вухналя

В6044-3
016:821.161.2.09
П99

Ковтун Іван Дмитрович // Ю. П'ядик
Українська поезія кінця ХІХ – початку ХХ ст. – Київ,
2021. – Т. 3. – С. 560-563.

М896-5
92.0(4УКР)
Е64
М456-1
83.3(2=Укр)7
3-11

Мукомела О. Г. Вухналь Юрій // Енциклопедія
Сучасної України. – Київ, 2004. – Т. 5 : Вод–Гн. – С. 237.

М255-2
83
У-45

Мукомела О. Юрій Вухналь // ... З порога
смерті... – Київ, 1991. – Вип. 1. – С. 118-119.

Дорошенко В. О. Ковтун Іван Дмитрович // Українська
літературна енциклопедія : В 5 т. / ред. І. О. Дзевєрін та ін.
– Київ: Голов. ред. УРЕ ім. М. П. Бажана, 1990. – Т. 2 : Д–
К. – С. 515—516.

016:8
У45

Ковтун Іван Дмитрович (Іван Ухналь, Юрій Вухналь)
1906-1937 // Українські письменники : біо-бібліографічний
словник. – Київ, 1965. – Т. 4. – С. 650-651.

Руденко С. Вухналь Юрко. «Марс» // Слово і час. – 1992. – №9. – С.95-96. –
(Від великого до смішного).

Чуб Д. Талановитий гуморист і сатирик Юрій Вухналь (1906–1937) //
Сучасність. – 1978. – №10. – С. 20-25.

*Підготувала Лілія Купчинська,
провідний бібліограф відділу наукової
інформації та бібліографії Хмельницької ОУНБ*